रयत शिक्षण संस्थेचे

डी. पी. भोसले कॉलेज, कोरेगाव

पदवी व पदव्युत्तर मराठी विभाग

२०२१ -२०२२

युवास्पंदन – भित्तिपत्रक प्रजासत्ताक दिन विशेषांक

सिंधुताई सपकाळ

अनाथांची माउली

संपादक मंडळ

अध्यक्ष	: प्राचार्य डॉ. विजयसिंह सावंत
विभाग प्रमुख	: डॉ. बाळासाहेब चव्हाण
चेअरमन	: डॉ. देवानंद सोनटक्के
प्राध्यापक सदस्य	: प्रा. साधना जाधव
	प्रा.आवळे एम.एन.

विद्यार्थी सदस्य :

१. धनश्री तानाजी मोरे, एम. ए. भाग १

२. दीपाली दशरथ झांजुर्णे, एम. ए. भाग १

३. अक्षता संजय जाधव, एम. ए. भाग १

४. सलोनी प्रकाश शिर्के, एम. ए. भाग १

५.गौरी रमेश माने, एम. ए. भाग १

६. श्वेता राजेंद्र बर्गे, बी. ए. ३

७. भाग्यश्री अनिल गाडे, बी. ए. ३

८. गौरी संतोष पवार , बी. ए. भाग ३

भित्तिपत्रक प्रकाशन : क्षणचित्रे

अनाथांची माउली - सिंधुताई सपकाळ

- धनश्री तानाजी मोरे, एम. ए. भाग १

सिंधुताई सपकाळ (१४ नोव्हेंबर, १९४७ - ४ जानेवारी, २०२२) या भारतीय सामाजिक कार्यकर्त्या होत्या. त्या विशेषतः भारतातील अनाथ मुलांचे संगोपन करण्याच्या कार्यासाठी ओळखल्या जातात. त्यांना २०२१ मध्ये सामाजिक कार्य श्रेणीत पद्मश्री पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले.

जन्म आणि सुरूवातीचे जीवन

सिंधुताईंचा जन्म १४ नोव्हेंबर १९४८, वर्धा जिल्ह्यातील पिंप्री मेघे गावात आणि ब्रिटीश भारतातील बेरार येथील अभिमन्यू साठे या गुराख्याच्या घरी झाला. एक अवांछित मूल असल्याने, त्यांचे नाव चिंधी ("फाटलेल्या कापडाचा तुकडा") ठेवले.पण हीच चिंधी अनेक फाटक्या ठिगळांना जोडते याचा त्यावेळी कोणी विचार ही केला नसेल.अत्यंत गरिबी, कौटुंबिक जबाबदाऱ्या आणि लवकर लग्न यामुळे त्यांना चौथी इयत्ता उत्तीर्ण झाल्यानंतर शाळा सोडावी लागली.

सपकाळ यांचे वयाच्या १२व्या वर्षी श्रीहरी सपकाळ यांच्याशी लग्न झाले, जे त्यांच्यापेक्षा २० वर्षांनी मोठे होते. लग्नानंतर त्या वर्ध्यातील सेलू येथील नवरगाव गावात गेल्या. हे लग्न फार काळ टिकले नाही आणि वयाच्या २० व्या वर्षी, त्यांना त्यांच्या मुलीसोबत नवऱ्याने सोडून दिले.

सिंधुताई सपकाळ यांचे वैवाहिक जीवन

सिंधुताई १० वर्षांच्या असताना त्यांचा विवाह ३० वर्षीय श्रीहरी सपकाळ यांच्याशी झाला २० . .मुलांची आई झाली ३ वर्षांची असताना तीग्रामस्थांना त्यांच्या मजुरीचे पैसे मुख्याधिकारी देत नसल्याची तक्रार सिंधुताईंनी जिल्हाधिकाऱ्यांकडे केली होती.

त्यांचे जीवन आव्हानांनी भरलेले होते. बालविवाहाला बळी पडूनही तरुण सिंधुताई आयुष्याबाबत आशावादी होत्या. उलट, संवेदनशील आणि गैरवर्तन करणाऱ्यांना प्रतिकारासाठी मदत करण्याचा त्यांचा उत्साह वाढला.

पतीच्या घरी स्थायिक झाल्यानंतर ती जमीनदार आणि वन अधिकाऱ्यांकडून होणाऱ्या महिलांच्या शोषणाविरोधात उभी राहिली. तिला माहित नव्हते की या लढ्यानंतर तिचे आयुष्य अधिक कठीण होईल. वयाच्या वीसाव्या वर्षी जेव्हा ती गरोदर राहिली, तेव्हा एका संतप्त जमीनदाराने बेवफाईची घृणास्पद अफवा पसरवली (मूल दुसऱ्याचे आहे), ज्यामुळे शेवटी सिंधुताईंना तिच्या समाजातून हाकलण्यात आले.

अशा गंभीर अवस्थेत तिच्या पतीने तिला शिवीगाळ करून घराबाहेर हाकलून दिले. त्याच रात्री सिंधुताई अत्यंत निराश आणि गोंधळलेल्या वाटत होत्या, तिने एका गोठ्यात आपल्या मुलीला जन्म दिला. तिच्या वडिलोपार्जित घरापर्यंत पोहोचण्यासाठी तिने कसा तरी धडपड केली, परंतु तिला तिच्या आईकडून अशाच नकाराचा सामना करावा लागला. सिंधुताईंनी आपल्या गरजा भागवण्यासाठी रस्ते आणि रेल्वे स्थानकांवर भीक मागण्याचा अवलंब केला. त्यांचे आयुष्य हे स्वतःच्या आणि मुलीच्या जगण्याच्या संघर्षापेक्षा कमी नव्हते.

जगण्याच्या संघर्षाच्या प्रवासात सिंधुताई महाराष्ट्रातील चिकलदरा येथे आल्या. जेथे व्याघ्र संवर्धन प्रकल्प राबविण्यात आला, परिणामी २४ आदिवासी गावे रिकामी करण्यात आली. असहाय्य आदिवासींच्या या भीषण अवस्थेविरुद्ध आवाज उठवण्याचे त्यांनी ठरवले. त्यांच्या सातत्यपूर्ण प्रयत्नांना वनमंत्र्यांनी मान्यता दिली, ज्यांनी आदिवासी ग्रामस्थांसाठी संबंधित पर्यायी पुनर्वसन व्यवस्था निर्माण करण्याचे आदेश दिले.

अशा परिस्थितींनी सिंधुताईंना अत्याचार, दारिद्र्य आणि बेघरपणा यांसारख्या जीवनातील कठोर वास्तवांसमोर आणले. या काळात तिला असंख्य अनाथ मुले आणि असहाय्य महिलांनी घेरले आणि समाजात स्थायिक झाले. सिंधुताईंनी या मुलांना दत्तक घेऊन त्यांची भूक भागवण्यासाठी अथक परिश्रम केले. आपल्या मुलीचा पक्षपाती होण्यापासून स्वतःला वाचवण्यासाठी सिंधुताईंनी आपल्या मुलीला दत्तक घेतलेल्या मुलांसाठी पुण्यातील ट्रस्टमध्ये पाठवले.

अनेक वर्षांच्या मेहनतीनंतर सिंधुताईंनी चिकलदरा येथे पहिला आश्रम बांधला. आपल्या आश्रमांसाठी निधी गोळा करण्यासाठी त्यांनी अनेक शहरे आणि गावांना भेटी दिल्या. आतापर्यंत तिने १२०० मुलांना दत्तक घेतले आहे, जे तिला प्रेमाने 'माय' म्हणतात. त्यापैकी अनेकजण आता सन्माननीय ठिकाणी डॉक्टर आणि वकील म्हणून काम करत आहेत.

जीवनातील संघर्ष

दमडाजीने सिंधुताईंच्या पोटातील मूल आपले असल्याचा प्रचार सुरू केला. नवऱ्याच्या मनात त्यांच्या चारित्र्याबद्दल संशय निर्माण झाला आणि पूर्ण दिवस भरलेल्या ताईंना त्याने बेदम मारून घराबाहेर काढले. गुरांच्या लाथा बसून मरतील म्हणून तशा अर्धमेल्या अवस्थेत त्यांना गोठ्यात आणून टाकले. त्या अवस्थेत त्यांची कन्या जन्माला आली. नवऱ्याने हाकलल्यानंतर गावकऱ्यांनीही हाकलले. माराने अर्धमेल्या झालेल्या सिंधुताई माहेरी आल्या, पण सख्ख्या आईनेही पाठ फिरवली. परभणी-नांदेड-मनमाड रेल्वे स्टेशनांवर सिंधुताई भीक मागत हिंडायच्या. चतकोर भाकर, उष्टावलेले एखादे फळ हाती लागेल, म्हणून रात्रभर रेल्वे रुळांच्या कडेने फिरायच्या.एकदा जळगाव जिल्ह्यातील पिंपराळा स्टेशनवर त्यांनी आत्महत्येचा प्रयत्नही केला. पण 'लहान मुलीचा जीव घेतला तर पाप लागेल' म्हणून मागे फिरल्या. मग पुन्हा भीक मागत पोट भरणे सुरू झाले. सिंधुताई दिवसभर भीक मागायच्या आणि रात्री स्टेशनवरच झोपायच्या. पण तिथे त्यांनी कधी एकटे खाल्ले नाही. स्टेशनवरच्या सगळ्या भिकाऱ्यांना बोलावून त्या मिळालेल्या अन्नाचा काला करायच्या आणि मग सर्व भिकारी एकत्र बसून जेवायचे. त्यांनीच २१ वर्षांच्या ताईंना संरक्षण दिले. दोन दिवस काहीच भीक मिळाली नसल्याने त्यांच्या लक्षात आले की तिथे कायम राहता येणार नाही. शेवटी सिंधुताईंनी स्मशान गाठले.

ममता बाल सदन

अनाथ मुलांना सांभाळून त्यांच्या जीवनाला दिशा देण्यासाठी सिंधुताई यांनी ममता बाल सदन संस्थेची स्थापना केली. १९९४ साली पुण्याजवळ पुरंदर तालुक्यात कुंभारवळण या गावात ही संस्था सुरू झाली. आपली कन्या ममता हिला दगडूशेठ हलवाई संस्थेच्या माध्यमातून शिक्षणासाठी सेवासदन येथे दाखल केले आणि त्यांनी

इतर अनाथ आणि बेवारस मुलांना आधार दिला. येथे लहान मुलांना सर्व शिक्षण दिले जाते. त्यांच्या भोजन, कपडे अन्य सुविधा यांची उपलब्धता संस्थेकडून केली जाते. शिक्षण पूर्ण झाल्यावर येथील मुले आर्थिकदृष्ट्या स्वावलंबी होतील यासाठीही त्यांना मार्गदर्शन दिले जाते. आर्थिक दृष्ट्या स्वयंपूर्ण झाल्यावर या युवक युवतींना योग्य जोडीदार शोधून देणे आणि त्यांच्या विवाहाचे आयोजन करणे हे कार्यही संस्थेकडूनच केले जाते. अशी सुमारे १०५० मुले या संस्थेत राहिलेली आहेत.

सिंधुताईनी स्थापन केलेय संस्था

- बाल निकेतन हडपसर, पुणे
- सावित्रीबाई फुले मुलींचे वसतिगृह , चिखलदरा
- अभिमान बाल भवन, वर्धा
- गोपिका गाईरक्षण केंद्र, वर्धा (गोपालन)
- ममता बाल सदन, सासवड
- सप्तसिंधु महिला आधार बालसंगोपन व शिक्षणसंस्था, पुणे

आंतरराष्ट्रीय पातळीवर सिंधुताई यांनी आपल्या संस्थेच्या प्रचारासाठी आणि कार्यासाठी निधी संकलन करण्याच्या हेतूने प्रदेश दौरे केले आहेत आंतरराष्ट्रीय व्यासपीठावर त्यांनी आपल्या बोलण्याने आणि काव्याने समाजाला प्रभावित केले आहे. परदेशी अनुदान मिळणे सोपे जावे या हेतूने त्यांनी मदर ग्लोबल फाउंडेशन संस्थेची स्थापना केली आहे.

सिंधुताईचा मृत्यू

दिनांक ४ जानेवारी २०२२ रोजी पुण्यातील गॅलक्झी हॉस्पिटलमध्ये हृदयविकाराच्या झटक्याने त्यांचे निधन झाले. मृत्यूच्या एक महिन्यापूर्वी त्यांचे हर्नियाचे ऑपरेशन झाले होते. त्यांना महानुभाव पंथाचा अनुग्रह

होता. महानुभाव पंथाच्या नियमाप्रमाणे त्यांना भुमीडाग देण्यात आला.२५ नोव्हेंबर २०२१ रोजी हॉस्पिटलमध्ये डायफ्रामॅटिक हर्निया शस्त्रक्रियेनंतर सपकाळ यांच्यावर शस्त्रक्रियेउत्तर काळजी घेण्यात येत होती. पाच वर्षांहून अधिक काळ ग्रस्त असलेल्या डायफ्रामॅटिक हर्नियामुळे त्यांचे डाव्या बाजुचे फुफ्फुस व्यवस्थितरित्या कार्य करीत नव्हते. शस्त्रक्रियेनंतर त्यांची प्रकृती बरी झाली होती.

तथापि, पाच दिवसांपूर्वी त्यांना फुफ्फुसाचा संसर्ग वाढल्यानंतर त्यांची प्रकृती बिघडू लागली, त्यामुळे त्यांना व्हेंटिलेटर सपोर्टवर ठेवण्यात आले होते. दरम्यान त्यांना हृदयविकाराचा तीव्र झटका आला आणि दिनांक ०४ जानेवारी २०२२ रोजी सायंकाळी ८ वाजून १० मिनीटांना त्यांचे निधन झाले. पुणे येथील गॅलक्सी केअर या दवाखान्यामध्ये त्यांनी अखेरचा श्वास घेतला.

सिंधुताई सपकाळ : पुरस्कार व गौरव

अक्षता संजय जाधव,

एम. ए. भाग १

2010 मध्ये 'मी सिंधुताई सपकाळ' या मराठी चित्रपटाची बायोपिक म्हणून रिलीज केली गेली .तिने महाराष्ट्रात अनेक संस्थांची स्थापना केली जे हजारो अनाथ मुलांना शिक्षण आणि आश्रय देत आहेत .आजही, 69 वर्षांच्या वयाच्या सिंधुताई सपकाळ Sindhutai Sapkal **या अनाथ मुलांचे भविष्य घडवण्यासाठी अविरतपणे काम करतात कारण त्यांचा असा विश्वास आहे की वंचित मुलांचा अर्थ एक वंचित राष्ट्र आहे. सिंधुताई यांना भारत सरकारने २०२१ ला पद्मश्री देऊन सन्मानित केले.**

राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय पुरस्कार

सिंधुताईंना सुमारे ७५० राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय पुरस्कार मिळाले आहेत. :-

- **पद्मश्री पुरस्कार (२०२१)**
- महाराष्ट्र शासनाचा डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर समाज भूषण पुरस्कार (२०१२)
- पुण्याच्या अभियांत्रिकी कॉलेजचा 'कॉलेज ऑफ इंजिनिअरिंग पुरस्कार' (२०१२)
- महाराष्ट्र शासनाचा 'अहिल्याबाई होळकर पुरस्कार' (२०१०)
- मूर्तिमंत आईसाठीचा राष्ट्रीय पुरस्कार (२०१३)
- आयटी प्रॉफिट ऑर्गनायझेशनचा दत्तक माता पुरस्कार (१९९६)
- सोलापूरचा डॉ. निर्मलकुमार फडकुले स्मृती पुरस्कार
- राजाई पुरस्कार
- शिवलीला महिला गौरव पुरस्कार
- श्रीरामपूर-अहमदगर जिल्हा येथील सुनीता कलानिकेतन न्यासातर्फे कै सुनीता त्र्यंबक कुलकर्णी यांच्या स्मृतिप्रीत्यर्थ दिला जाणारा 'सामाजिक सहयोगी पुरस्कार' (१९९२)
- सीएनएन-आयबीएन आणि रिलायन्स फाउंडेशनने दिलेला 'रिअल हीरो पुरस्कार' (२०१२).

- २००८ - दैनिक लोकसत्ताचा 'सह्याद्रीची हिरकणी पुरस्कार'.
- प्राचार्य शिवाजीराव भोसले स्मृती पुरस्कार (२०१५)
- डॉ. राम मनोहर त्रिपाठी पुरस्कार (२०१७)
- पुणे विद्यापीठाचा 'जीवन गौरव पुरस्कार'
- पद्मश्री पुरस्कार (२०२१)
- सिंधुताईंच्या जीवनावर आधारलेला मी सिंधुताई सपकाळ हा मराठी चित्रपट प्रदर्शित झाला आहे. त्यात तेजस्विनी पंडित यांनी सिंधुताईंची भूमिका साकारली आहे.
- सिंधुताई सपकाळ यांच्या जीवनावर भार्गव फिल्म्स ॲन्ड प्रॉडक्शनचा 'अनाथांची यशोदा' या नावाचा अनुबोधपट १६-२-२०१४ रोजी निघाला.
- या चित्रपटात प्रसिद्ध अभिनेत्री तेजस्विनी पंडित हिने सिंधुतैची भूमिका केली होती.

सिंधुताई सपकाळ यांचा प्रेरक व कष्टमय प्रवास

श्वेता राजेंद्र बर्गे,

बी. ए. ३, मराठी

बालविवाहाच्या साखळदंडात अडकल्यावरही सिंधूने आशा सोडली नाही. त्याऐवजी असहाय्य आणि अत्याचारग्रस्त उपेक्षितांच्या मदतीसाठी तिच्या उत्कटतेला अजून बळ मिळाले. विवाह झाल्यानंतर वर्धामध्ये नवरांगण जंगलात स्थायिक झाली, १९७२ मध्ये तिने वन विभाग आणि जमीनदारांच्या गाईचे शेण गोळा करणाऱ्या गावातील स्त्रियांचे शोषण करणाऱ्यांविरुद्ध आवाज उठवण्याचा प्रयत्न केला. तिच्या ह्या एका निर्णयामुळे तिचे संपूर्ण आयुष्यच बदलून जाईल याची सिंधुला कल्पना देखील नव्हती. तिच्या गर्भधारणेदरम्यान एका जमीनदाराने तिच्या विवाह बाह्य संबंधाबद्दल एक ओंगळ अफवा पसरवली. यामुळं तिच्या समाजाकडून तिला नकार दिला गेला. तिच्या पतीने तिला घरातून बाहेर काढले.

दुःखाची गोष्ट म्हणजे, १४ ऑक्टोबर १९७३ रोजी एका गोशाळेत तिने आपली मुलगी ममताला जन्म दिला. सिंधुताई सपकाळ आपल्या माहेरी परतल्या, पण तिथेही त्यांच्या आईकडून तुसड्या नकारांचा सामना करावा लागला. हरवलेल्या आणि विश्वासघाताचा सामना करणाऱ्या सिंधुताईंनी रेल्वेगाडीतून गाणी गायला सुरुवात केली आणि रस्त्यांवर उतरून मागून रोजचे दिवस धकलण्यास सुरुवात केली. तिने स्वत: आणि तिच्या मुलीच्या अस्तित्वासाठी संघर्ष चालू ठेवला आणि रेल्वे स्थानके, गोठा आणि स्मशानभूमीचे तिने घर केले.

टिकून राहण्यासाठी सतत संघर्ष करताना, ती महाराष्ट्राच्या अमरावती जिल्ह्यात स्थित चिकलदरा येथे स्वतःला घेऊन आली. येथे, वाघांच्या संरक्षणार्थ प्रकल्पामुळे 84 आदिवासी गावे हद्दपार करण्यात आली होती. या गोंधळाच्या पार्श्वभूमीवर एक प्रकल्प अधिकाऱ्याने आदिवासी गावकऱ्यांतील 132 गायी जप्त केले आणि तेव्हा त्यातील एका गायीचा मृत्यू झाला. सिंधुताईंनी असहाय्य आदिवासी गावकर्यांची योग्य पुनर्वसनासाठी लढा देण्याचा निर्णय घेतला. त्यांच्या प्रयत्नांना वनाधिकार्यांनी स्वीकारले आणि त्यांनी पर्यायी पुनर्स्थापनेसाठी आदिवाश्यांची योग्य व्यवस्था केली.

सिंधुताई सपकाळ यांचे बालपण

१४ नोव्हेंबर १९४७ रोजी सिंधुताई सपकाळ यांचा जन्म महाराष्ट्रातील वर्धा जिल्ह्यातील एका गुरे चरखा कुटुंबात झाला.अनावश्यक मानले जाते असे ‘चिंधी’ नाव तिला देण्यात आले, याचा अर्थ समाजाकडून फाटलेले कापड होतो. परंतु सिंधुताईंची अधिक शिकण्याची इच्छा सर्वव्यापी होती. तिचे वडील तिच्या शिक्षणासाठी उत्सुक होते, पण त्यांच्या आईने या शिक्षणाला विरोध केला. म्हणूनच 4 थी पर्यंतच तिचे शिक्षण पूर्ण केले, पुढे शिक्षणाची आवड असताना सुद्धा आईच्या विरोधापायी वयाच्या 10 व्या वर्षीच सिंधू म्हणजेच ‘चिंधी’ चे लग्न 30 वर्षांच्या एका माणसाशी लावून दिले.

सिंधुताई सपकाळ : एक प्रेरक आदर्श

गौरी संतोष पवार , बी. ए. भाग ३

सिंधुताई सपकाळ यांची जीवन कथा आश्चर्यकारक नशिब आणि दृढनिश्चय याबद्दल आहे . तुमच्यामध्ये अडचणी कशा निर्माण होऊ शकतात हे त्यांनी उल्लेखनीयपणे दाखवून दिले आहे .स्वतंत्र भारतात जन्म घेतल्यानंतरही ते भारतीय समाजात उपस्थित असलेल्या सामाजिक अत्याचारांना बळी पडले. आपल्या जीवनाचे धडे घेत त्यांनी महाराष्ट्रात अनाथांसाठी सहा अनाथाश्रम बनवले, त्यांना अन्न, शिक्षण आणि निवारा उपलब्ध करुन दिला. त्यांच्यामार्फत चालविल्या जाणाऱ्या संस्थांनी असहाय आणि बेघर महिलांना मदत केली. आपले अनाथाश्रम चालविण्यासाठी सिंधुताईंनी पैशासाठी कुणालाही हात कधीच पसरवले नाही, त्याऐवजी त्यांनी सार्वजनिक व्यासपीठांतून प्रेरणादायी भाषणे केली आणि समाजातील वंचितांना व उपेक्षित घटकांना मदत करण्यासाठी जनतेचा पाठिंबा मागितला.

सिंधुताईंनी आपल्या एका अतुलनीय भाषणात आपली कहाणी इतरांना प्रेरणा देण्यासाठी सर्वत्र पसरवावी अशी इच्छा त्यांनी व्यक्त केली. त्यांची लोकप्रियता त्याच्या व्यक्तिमत्त्वावर कधीच नियंत्रित नव्हती. तिची आनंदाची बाब म्हणजे तिच्या मुलांसह राहणे, त्यांचे स्वप्न साकार करणे आणि त्यांना आयुष्यात स्थायिक करणे.

सिंधूताई सपकाळ : अनाथांचे सनाथालय

सलोनी प्रकाश शिर्के

एम. ए. भाग १

ह्या अनुभवातून सिंधुताईना असहाय्य, अनाथ व उदासीनपणे दुर्लक्ष केलेय स्त्रियांच्याकडे लक्ष गेले. दारिद्र्य, अपमान आणि बेघर होण्याऱ्या अनुभवांच्या फेऱ्यातून स्वतः त्या गेल्या असल्याने त्यांना त्यातील आक्रोश दिसून आला. सिंधुताईंनी या अनाथ मुलांना अंगीकारणे सुरू केले आणि काहीवेळा त्यांना पोसण्यासाठी घरोघरी अन्न मागत फिरल्या. आपल्या मुलीला सांभाळताना अनाथ मुलांच्या संगोपनात पक्षपातपणा टाळण्यासाठी सिंधुताईंनी पुण्यातील एका ट्रस्टकडे आपल्या मुलीला पाठविले. अनेक वर्षांच्या कठोर परिश्रमानंतर त्यांनी आपले पहिले आश्रम चिखलदरा येथे उभे केले.

सिंधूताइअनि नी आश्रमांसाठी पैसे उभारण्यासाठी गावातील व शहरी भागातून प्रवास केला. निधीच्या अभावामुळे त्यांना बर्याच वेळेस पुढच्या जेवणासाठी संघर्ष करावा लागला. पण सिंधुताई कधीही थांबल्या नाहीत. आजपर्यंत, त्यांनी १२०० हुन अधिक अनाथ मुलांचे संगोपन केले आणि त्यांना प्रोत्साहन दिले आहे. सर्वजण त्यांना ‘माई’ या नावाने ओळखतात. त्यांच्या अनेक दत्तक मुलांमध्ये आता वकील आणि डॉक्टर आहेत. आता सिधुताईंची मुलगी आणि दत्तक घेतलेली मुले स्वतः अनाथाश्रम चालवत आहेत.

सिंधुताई सपकाळ यांचे आत्मचरित्र

दीपाली दशरथ झांजुर्णे,

एम. ए. भाग १

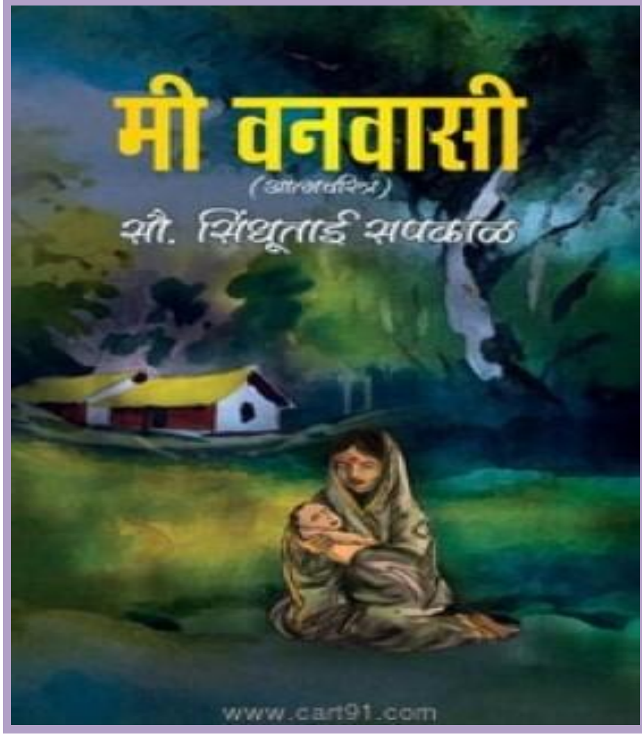

आता प्रहरात्र उलटली होती. मरायची तयारी झाली होती. बस्स् थोडा अवधी होता. गाव शांत झोपला होता. अधून- मधून टिटवी तेवढी टिर्र-टिर्र करून शांततेचा भंग करीत होती. जणू तीही मला सुचवित होती घाई कर, घाई कर, लवकर मर, खरंच लवकर मर. आता नजर, पैलतीरावर लागली होती. डोंगराचा प्रचंड कडा माझी वाट पाहत होता. संपूर्ण मोह आवरून मीही निघालेच होते. जाता जाता मुलीच्या कोवळ्या गालावरती मी माझे ओठ टेकले. माता नकळत डोळ्यातील कढत पाणी तिच्या गालावर पडले...

अन् माझ्या बाळीने 'दिलखुलास' हंबरडा फोडला. कुण्या अबलेचेप्रेत निपचित होते| बिलगून तिला चिमुकले पीत होते|. असं दृश्य डोळ्यापुढं आलं आणि मी मरण कॅन्सल केलं. आता आभाळ गहिवरलं होतं . अंधार निवाळला होता. पूर्वेला तांबडं फुटलं होतं. घनगंभीर वारा वाहत होता. बाकीचे सर्व

तारे मलूल झाले असले तरी एक तारा प्रखर तेजाने तळपत होता. त्याच वेळी मी माझ्या बबडीचं नाव ठेवलं ममता...ममता....ममता!

सिंधुताई सपकाळ : चित्रपट

भाग्यश्री अनिल गाडे, बी. ए. ३

सिंधुताईवर २०१० मध्ये एक मराठी चित्रपट देखील होता, 'मी सिंधुताई सपकाळ' जो खऱ्या कथेवर आधारित होता. आणि ५४ लंडन फिल्म फेस्टिव्हलसाठीही या चित्रपटाची निवड करण्यात आली होती.

या चित्रपटात सिंधुताई भूमिका तेजस्विनी पंडित हिने केली आहे. या चित्रपटाला खूप प्रसिद्धी मिळाली. या चित्रपटामुळे सिन्धुताइचे नाव देशभर व लंडन ला देखील पोचले आणि मग त्यांच्या संस्थेला जगभरातून देणग्या प्राप्त होऊ लागल्या.